

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. завідувача кафедри
менеджменту**

Михайлова Л. І.

“ _____ ” _____ **2019 р.**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжнародна екологічна діяльність

Спеціальність: 101 « Екологія »

Факультет: *Агротехнологій та природокористування*

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з «**Міжнародної екологічної діяльності**» для студентів спеціальності 101 «Екологія»

Розробник: к.е.н., ст. викладач кафедри менеджменту Могильна Л.М.

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри *менеджменту*
Протокол № 1 від “27” 08 2019 року

В.о. завідувача кафедри менеджменту

_____ д.е.н., проф. Михайлова Л. І.

“ _____ ” _____ 2019 року

Погоджено:

Декан факультету агротехнологій
та природокористування _____ (І.М. Коваленко)

Декан факультету ЕіМ _____ (Н.І. Строченко)

Методист навчального відділу _____ (Г.О. Бабошина)

Зареєстровано в електронній базі: дата _____ 2019 р.

© СНАУ, 2019 рік

© Могильна Л.М., 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань: 10 Природничі науки (шифр і назва)	Вибіркова	
	Спеціальність: 101 Екологія (шифр і назва)		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів: 2		2019-2020-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: Підготовка рефератів		Курс	
		4	
Загальна кількість годин -90		Семестр	
	8		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній ступінь: бакалавр		
	14 год.		
	Практичні, семінарські		
	16 год.		
	Лабораторні		
	-	-	
	Самостійна робота		
	60 год.		
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю:			
залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 33,3/66,7 (30/60)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни: ознайомити майбутніх бакалаврів з основними теоретичними і практичними положеннями еколого-економічної діяльності, показати її роль в розумінні соціально-економічних процесів, що відбуваються в Україні та світі, сформувати уявлення про міжнародні особливості розвитку економічних процесів та їх вплив на природне середовище.

Завдання вивчення дисципліни: сформувати у студентів уявлення про роль еколого-економічних процесів у розвитку суспільства, ознайомити із особливостями еколого-економічних процесів в світі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- теоретико-методичні основи пізнання еколого-економічних процесів;
- основні проблеми економічного розвитку та збереження природного середовища в Україні та країнах світу;
- основні методологічні та методичні підходи до вивчення конкретних еколого-економічних процесів.

вміти:

- дати обґрунтоване пояснення еколого-економічних проблем розвитку України та країн світу;
- планувати заходи, спрямовані на поліпшення екологічної ситуації, раціонального використання природних ресурсів на різних рівнях управління;
- проводити еколого-економічне дослідження;
- працювати з джерелами інформації;
- збирати первинну наукову інформацію про еколого-економічні процеси;
- формулювати висновки та пропозиції щодо вирішення еколого-економічних проблем.

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджена Вченою Радою СНАУ

Протокол № 5 від 25.12.2015 р.

Змістовий модуль 1. Основні міжнародні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання

Тема 1. Теоретичні засади міжнародної екологічної діяльності. Об'єкт та мета міжнародного співробітництва в сфері екології. Види і принципи екологічної політики. Основні поняття міжнародної екологічної діяльності. Історія становлення екології як науки. Теорія зовнішніх ефектів.

Тема 2. Глобальні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. Екологічні проблеми на різних етапах розвитку суспільства. Економічні взаємовідносини між суспільством та природою (причини екологічної дестабілізації). Глобальний характер екологічних проблем. Оцінка сучасної екологічної ситуації у світі (визначення найбільш забруднених місць на землі). Антропогенне забруднення всесвіту. Боротьба за врятування планети. Основні види забруднення навколишнього середовища. Шляхи розв'язання екологічних проблем сучасності. Моніторинг довкілля - нагальна проблема сьогодення.

Тема 3. Територіальні аспекти формування сучасних глобальних екологічних процесів. П'ять глобальних напрямків міжнародного розвитку

суспільства (індустріалізація суспільства, зростання населення, голод, виснаження непоновлених ресурсів, погіршення стану довкілля). Еколого-економічна типологія країн світу. Глобальні напрямки міжнародного розвитку суспільства. Формування глобальної екології. Глобальні моделі екорозвитку.

Змістовий модуль 2. Міжнародні інституції та система економічних важелів в здійсненні міжнародної екологічної діяльності

Тема 4. Регулювання правових відносин у сфері міжнародної екологічної діяльності. Поняття та принципи міжнародноправової охорони навколишнього середовища. Джерела міжнародного екологічного права. Міжнародна відповідальність за екологічні правопорушення. Вирішення міжнародних екологічних спорів. Поняття та принципи правових відносин з охорони навколишнього середовища. Джерела міжнародного екологічного права. Міжнародно-правова охорона планетарного середовища та космічного простору. Міжнародно-правова охорона морського середовища. Міжнародно-правова охорона рослинного і тваринного світу.

Тема 5. Досвід міжнародної співпраці у сфері охорони навколишнього середовища. Основи екологічної політики розвинених зарубіжних країн. Специфіка зарубіжного екологічного законодавства та механізм його чинності. Особливості міжнародного управління природокористуванням в окремих країнах. Екологічний моніторинг країн світу. Міжнародне економічне співробітництво в реалізації глобальних екологічних проектів. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди ратифіковані Україною.

Тема 6. Еколого-економічна діяльність міжнародних інституцій. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища під егідою ООН. Громадські «зелені» організації та рухи. Міжнародні громадські еколого-економічні організації. Діяльність міжнародних організацій щодо покращення екологічної ситуації у світі. Роль Грінпіс у вирішенні глобальних проблем екології. Міжнародне природоохоронне співробітництво України з міжнародними інституціями.

Тема 7. Система економічних інструментів міжнародної екологічної політики. Основи міжнародної екологічної політики розвинених зарубіжних країн. Система адміністративно-контрольних методів та економічних інструментів в міжнародному екологічному управлінні. Світовий досвід застосування екологічних податків. Особливості використання інструментів екологічної політики в системі міжнародного управління природокористуванням. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. Основні міжнародні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання												
Тема 1. Теоретичні засади міжнародної екологічної діяльності	9	2	2			5						
Тема 2. Глобальні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання	16	2	4			10						
Тема 3. Територіальні аспекти формування сучасних глобальних екологічних процесів	14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 1	39	6	8			25						
Модуль 2.												
Змістовий модуль 2. Міжнародні інституції та система економічних важелів в здійсненні міжнародної екологічної діяльності												
Тема 4. Регулювання правових відносин у сфері міжнародної екологічної діяльності	14	2	2			10						
Тема 5. Досвід міжнародної співпраці у сфері охорони навколишнього середовища	14	2	2			10						
Тема 6. Еколого-економічна діяльність міжнародних інституцій	11	2	2			7						
Тема 7. Система економічних інструментів міжнародної екологічної політики	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 2	51	8	8			35						
Усього годин з дисципліни	90	14	16			60						

5. Теми та план лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Теоретичні засади міжнародної екологічної діяльності План: 1. Об'єкт та мета міжнародного співробітництва в сфері екології. 2. Види і принципи екологічної політики.	2
2.	Тема 2. Глобальні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. План: 1. Екологічні проблеми на різних етапах розвитку суспільства 2. Економічні взаємовідносини між суспільством та природою (причини екологічної дестабілізації) 3. Шляхи розв'язання екологічних проблем сучасності	2
3.	Тема 3. Територіальні аспекти формування сучасних глобальних екологічних процесів План: 1. П'ять глобальних напрямків міжнародного розвитку суспільства (індустріалізація суспільства, зростання населення, голод, виснаження непоновлених ресурсів, погіршення стану довкілля) 2. Еколого-економічна типологія країн світу	2
4.	Тема 4. Регулювання правових відносин у сфері міжнародної екологічної діяльності План: 1. Поняття та принципи міжнародноправової охорони навколишнього середовища. 2. Джерела міжнародного екологічного права. 3. Міжнародна відповідальність за екологічні правопорушення. Вирішення міжнародних екологічних спорів	2
5.	Тема 5. Досвід міжнародної співпраці у сфері охорони навколишнього середовища План: 1. Основи екологічної політики розвинених зарубіжних країн 2. Специфіка зарубіжного екологічного законодавства та механізм його чинності 3. Особливості міжнародного управління природокористуванням в окремих країнах	2
6.	Тема 6. Еколого-економічна діяльність міжнародних інституцій План: 1. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища під егідою ООН. 2. Громадські «зелені» організації та рухи. 3. Міжнародне природоохоронне співробітництво України з міжнародними інституціями.	2
7.	Тема 7. Система економічних інструментів міжнародної екологічної політики План: 1. Основи міжнародної екологічної політики розвинених зарубіжних країн 2. Система адміністративно-контрольних методів та економічних інструментів в міжнародному екологічному управлінні 3. Світовий досвід застосування екологічних податків.	2
Разом		14

6. Теми практичних занять

№ з/п	Название тем	Кол-во часов
1	Тема 1. Теоретичні засади міжнародної екологічної діяльності. 1. Основні поняття міжнародної екологічної діяльності. 2. Історія становлення екології як науки.	2
2	Тема 2. Міжнародні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. 1. Глобальний характер екологічних проблем. 2. Оцінка сучасної екологічної ситуації у світі (визначення найбільш забруднених місць на землі).	2
3	Тема 3. Антропогенне забруднення навколишнього середовища. 1. Антропогенне забруднення всесвіту. Боротьба за врятування планети. 2. Проаналізувати основні види забруднення навколишнього середовища.	2
4	Тема 4. Територіальні аспекти формування сучасних глобальних екологічних процесів. 1. Глобальні напрямки міжнародного розвитку суспільства 2. Модульна контрольна робота 1.	2
5	Тема 5. Регулювання правових відносин у сфері міжнародної екологічної діяльності. 1. Поняття та принципи правових відносин з охорони навколишнього середовища. 2. Джерела міжнародного екологічного права	2
6	Тема 6. Досвід міжнародної співпраці у сфері охорони навколишнього середовища. 1. Екологічний моніторинг країн світу. 2. Міжнародне економічне співробітництво в реалізації глобальних екологічних проектів	2
7	Тема 7. Міжнародні інституції та їх роль в охороні довкілля. 1. Міжнародні громадські еколого-економічні організації 2. Діяльність міжнародних організацій щодо покращення екологічної ситуації у світі	2
8	Тема 8. Система економічних інструментів міжнародної екологічної політики. План: 1. Особливості використання інструментів екологічної політики в системі міжнародного управління природокористуванням 2. Модульна контрольна робота 2. 3. Підведення підсумків.	2
	Разом	16

7. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Теоретичні засади міжнародної екологічної діяльності План: 1. Теорія зовнішніх ефектів.	5
2.	Тема 2. Глобальні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. План: 1. Моніторинг довкілля - нагальна проблема сьогодення. 2. Шляхи вирішення сучасних екологічних проблем.	10

3.	Тема 3. Територіальні аспекти формування сучасних глобальних екологічних процесів План: 1. Формування глобальної екології. 2. Глобальні моделі екорозвитку.	10
4.	Тема 4. Регулювання правових відносин у сфері міжнародної екологічної діяльності План: 1. Міжнародно-правова охорона планетарного середовища та космічного простору. 2. Міжнародно-правова охорона морського середовища. 3. Міжнародно-правова охорона рослинного і тваринного світу.	10
5.	Тема 5. Досвід міжнародної співпраці у сфері охорони навколишнього середовища План: 1. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди ратифіковані Україною.	10
6.	Тема 6. Еколого-економічна діяльність міжнародних інституцій План: 1. Роль Грінпіс у вирішенні глобальних проблем екології.	7
7.	Тема 7. Система економічних інструментів міжнародної екологічної політики План: 1. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії.	8
Разом		60

8. Індивідуальні завдання

Підготовка рефератів:

1. Діалектика взаємодії суспільства з навколишнім середовищем.
2. Взаємозв'язок екологічних та економічних проблем розвитку людства.
3. Суперечливість сучасного природокористування.
4. Поняття екологічної кризи.
5. Основні причини виникнення міжнародної екологічної кризи.
6. Глобальний характер екологічних проблем.
7. Оцінка сучасної міжнародної екологічної ситуації.
8. Економічний аспект глобальних екологічних проблем людства.
9. Моделі сталого розвитку як напрям вирішення глобальних екологічних проблем.
10. Основні принципи міжнародного економічного співробітництва в галузі екології.
11. Раціональне використання природних ресурсів на планеті.
12. Створення ефективної системи міжнародної екологічної відповідальності.
13. Діяльність ООН в сфері міжнародного еколого-економічного співробітництва.
14. Діяльність ЮНЕСКО.
15. Міжнародні громадські еколого-економічні організації.
16. Основні критерії еколого-економічної класифікації країн світу.
17. Еколого-економічні типи країн світу.

18. Міжнародне економічне співробітництво в реалізації глобальних екологічних проектів.
19. Оцінка економічного розвитку країн світу.
20. Еколого-економічні проблеми країни.
21. Концепція міжнародної еколого-економічної оцінки території.
22. Сучасна криза цивілізації. Стартові передумови переходу до сталого розвитку різних країн світу.
23. Загальна характеристика концепції екологічної економіки. Рівні розвитку екологічної проблеми.
24. Шляхи вирішення глобальної екологічної проблеми.
25. Роль економіки у вирішенні міжнародних екологічних проблем.
26. Екологічна криза: суть та особливості прояву.
27. Еколого-економічна діяльність ООН.
28. Діяльність «ГРІНПІС» у сфері вирішення еколого-економічних проблем.

9. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, робота з книгою (читання, переказ, конспектування).

1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. *Практичні*: лабораторний метод, практична робота, вправа.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

2.1. *Аналітичний*

2.2. *Методи синтезу*

2.3. *Індуктивний та дедуктивний методи*

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

3.1. *Проблемний*

3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*

3.3. *Дослідницький*

4. Активні методи навчання – використання технічних засобів навчання, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

5. Інтерактивні технології навчання – використання мультимедійних технологій, електронних таблиць.

10. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС

2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- рівень знань, продемонстрований на практичних, лабораторних та семінарських заняттях;

- результати виконання та захисту лабораторних робіт;

- експрес-контроль під час аудиторних занять;
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
- виконання аналітично-розрахункових завдань;
- результати тестування;
- письмові завдання при проведенні контрольних робіт.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Разом за модулі та СРС	Атестація	Сума
Модуль 1 – 30 балів			Модуль 2 – 40 балів						
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
10	10	10	10	10	10	10	85 (70+15)	15	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

- 1) Міжнародна екологічна діяльність: конспект лекцій щодо проведення лекційних занять для студентів 4 курсу за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» денної форми навчання / СНАУ [уклад.: Л.М. Могильна]. – Суми: вид-во СНАУ, 2015. – 62 с.
- 2) Міжнародна екологічна діяльність: робочий зошит щодо проведення практичних занять для студентів 4 курсу за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» денної форми навчання / СНАУ [уклад.: Л.М. Могильна]. – Суми: вид-во СНАУ, 2015. – 28 с.
- 3) Міжнародна екологічна діяльність: методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни для студентів 4 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» денної форми навчання / СНАУ [уклад.: Л.М. Могильна]. – Суми: вид-во СНАУ, 2015. – 28 с.

збалансоване природокористування», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / СНАУ [уклад.: Л.М. Могильна]. – Суми: вид-во СНАУ, 2015. – 32 с.

13. Рекомендована література

Базова

1. Бегей, С. В. Екологічне землеробство : підручник / С. В. Бегей. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – 428 с.
2. Величко, В. А. Екологія родючості ґрунтів / В. А. Величко ; Нац. наук. центр Ін-т ґрунтознавства та агрохімії ім. О. Н Соколовського, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К. : Аграр. наука, 2010. – 271 с.
3. Задорожній О. В. Міжнародне право навколишнього середовища : підручник / О. В. Задорожній, М. О. Медведєва. – К. : Промінь, 2010. – 510 с.
4. Лозо В. І. Становлення і розвиток правових основ екологічної стратегії Європейського Союзу / В. І. Лозо. – Х. : Право, 2010. – 251 с.
5. Екологічне право : підручник / за ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Право, 2013. – 432 с.
6. Основи екології: Підручник. Затверджено МОН / Олійник Я.Б., Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. — К. : Знання, 2012. — 558 с.
7. Рябець К. А. Екологічне право України: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 438 с.
6. Шлапак Н. С. Екологічний менеджмент : підручник / Н. С. Шлапак, В. С. Волошин, Т. В. Серкутан. – Маріуполь : ПДТУ, 2016. – 205 с.
7. Худоба В. Екологія : навч.-метод. посіб. / Володимир Худоба, Юлія Чикайло. – Львів : ЛДУФК, 2016. – 92 с.

Допоміжна

1. Бут Ю. Стратегічні пріоритети Європейського Союзу в сфері охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування / Бут Ю. // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2011. – Вип. 98, ч. 2. – С. 6–8.
2. Вівчаренко О. Міжнародно-правові вимоги щодо охорони земель / О. Вівчаренко // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2010. – № 3. – С. 60–66.
3. Гончаров, Ф. І. Способи захисту земельних і водних ресурсів від забруднення техногенного і природного походження : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра техн. наук: спец. 06.01.02-с.-г. меліорації (технічні науки) / Ф. І. Гончаров ; НААН України, Ін-т водних пробл. і меліор. – К. : НУБіП України, 2012. – 35 с.
4. Гіждіван Л. Про загальні питання міжнародної відповідальності за екологічну шкоду / Л. Гіждіван // Право України. – 2010. – № 7. – С. 164–168.
5. Герасименко Я. О. Міжнародний екологічний правопорядок та екологічні права / Я. О. Герасименко // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина : зб. наук. ст. та тез наук. повідомл. за матеріалами

Міжнар. наук.-практ. конф., Полтава, 23 листоп. 2012 р. – Х., 2012. – Ч. 1. – С. 178–180.

6. Данилишин, Б. М. Економіка природокористування : підручник / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян ; М-во освіти і науки України, НАН України. – К. : Кондор, 2010. – 464 с.

7. Екологічне інспектування : навч. посіб. / В. В. Власенко, М. А. Дзюмак, В. А. Мазур, Ю. В. Дубовий. – Вінниця : Едельвейс і К, 2011. – 191 с.

8. Екологічні проблеми землеробства : навч. посіб. / І. Д. Примак, Ю. П. Манько, Н. М. Рідей [та ін.] ; ред. І. Д. Примак. – К. : ЦУЛ, 2010. – 455 с.

9. Клименко, М. О. Екологія міських систем : підручник / М. О. Клименко, Ю. В. Пилипенко, О. С. Мороз. – Херсон : Олді-плюс, 2010. – 292 с.

10. Міжнародне право навколишнього середовища: стан та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – К. : Обрії, 2010. – 213 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Державний комітет із статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Єдиний державний реєстр Міжнародних організацій, членом яких є Україна // Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/io-register>

3. Левандівський О. Т. Інструменти фінансово – економічного регулювання природокористування та відтворення природних ресурсів [Електронний ресурс] / О. Т. Левандівський – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/91.pdf